

Notulae ad floram Sloveniae

Ruppia maritima L.

Edina zanesljiva najdba danes izumrle vrste slovenske flore

The only reliable record of today extinct species of Slovenian flora

0447/4 Slovenija: Istra, Lucija, jarki nekdanjih solin Fazan (»Abflussgräben in der Salinen von Fasano bei Portorose.«). Leg. V. Engelhardt, 27. 8. 1903. Herbarium PI 26359 [slika 1; https://herbarium.univie.ac.at/database/image.php?filename=pi_026359]

Herbarijska pola je bila po naključju najdena v digitalizirani herbarijski zbirki herbarija Univerze v Pisi (PI). Na poli, ki je sicer tudi določena kot *R. maritima*, kar pa je bilo v preteklosti pogosto nekritično rabljeno ime, se da razločiti, da ima nabrani material nekaj dobro vidnih zrelih socvetji, ki jih prepoznamo po dolgopecljatih oreških na kratkem, ravnem, manj kot 1 cm dolgem peclju socvetja. To pa je glavni razlikovalni znak med dvema razširjenima vrstama obmorsko (*R. maritima*) in vitičasto rupijo (*R. cirrhosa*), ki se pojavljata tudi v sosesčini na sredozemskih obalah.

Kljub temu, da je bilo ime *R. maritima* v preteklosti večkrat rabljeno za vrste tega rodu (npr. MARCHESSETTI 1996–97, POSPICHAL 1997–99, WRABER & SKOBERNE 1989), zabeležene na območju današnje Slovenije, je analiza razpoložljivega herbarijskega materiala pred dvema desetletjema (JOGAN 2001) pokazala, da ves pripada vrsti vitičaste rupije (*R. cirrhosa* (Petagna) Grande). Kljub temu je bila dopuščena možnost, da na območju Slovenije uspeva (ali je uspevala) tudi *R. maritima* v pravem pomenu besede, saj so bila znana zanesljiva in razmeroma nedavno potrjena nahajališča na območju Tržiškega zaliva v Furlaniji-Julijski krajini ter na Hrvaškem na zahodni obali Istre ter v Kvarnerju. Pri vitičasti rupiji se pecelj socvetja po cvetenju zelo podaljša in spiralasto zavije, kar je tudi najbolj opazen razlikovalni znak med omenjenima vrstama. Zaradi te ugotovitve, ki so jo potrjevale tudi vse najdbe rupij na terenu v nadaljnjih letih, je bila kot edina vrsta tega rodu v slovenski flori prepoznana vitičasta rupija (TURK 2007), starejše navedbe o uspevanju obmorske rupije pa proglašene za domnevno napačne.

Na podlagi najdenega herbarijskega primerka (slika 1), ki ga je Engelhardt nabral v odtočnem jarku solin Fazan leta 1903, lahko zdaj to vrsto razglasimo za izumrlo vrsto slovenske flore, saj rastišča že davno ni več.

Soline Fazan so nekoč ležale med rtom Seča in Portorožem (slika 2), na njihovem vzhodnem robu je bilo nekaj hiš ob cerkvi Sv. Lucije. Bile so po velikosti okoli 30 ha celo večje od Strunjanskih solin. Na njihovi nekdanji površini je po drugi svetovni vojni zrasla skoraj celotna moderna Lucija pod glavno cesto Portorož-Seča, marina na njeni obali in kompleks teniških igrišč, tako da danes od brakičnih močvirij z jarki ni ostalo nič. Na nekdanje soline spominja le še Cesta solinarjev.

Slika 1: Herbarijska pola iz herbarija PI, ki dokazuje nekdanje uspevanje obmorske rupije na območju današnje Slovenije; s puščico je označen tipično razvit pecelj zrelega socvetja
Figure 1: Discussed herbarium sheet from herbarium PI that is a proof of previous occurrence of *R. maritima* in the territory of today Slovenia; typically developed short straight peduncle marked with a red arrow

Slika 2: Primerjava stanja na solinah Fazan konec 19. stoletja in danes (<https://mapire.eu>), grafično merilo spodaj levo 500 m

Figure 2: Comparison of situation in the discussed saltpans Fazan at the end of 19th Century and today (<https://mapire.eu>); bar bottom left: 500 m

O nabiralcu obmorske rupije ne vemo veliko, saj je očitno botanika predstavljala njegov mladostni hobi, ki pa ga je spremljal vse življenje. Po študiju naravoslovja v Trstu je bil na kratko zaposlen na tamkajšnji Biološki raziskovalni postaji, od diplome na Dunaju 1889. pa se je poklicno usmeril v elektrokemijo (<https://www.deutsche-biographie.de/gnd116496185.html>). Očitno je bil Victor Josef Karl Engelhardt (1866–1944) marljiv zbiratelj rastlin, saj je njegova herbarijska zbirka s kar 20.000 polami leta 1943 pristala v Berlinskem muzeju (<https://www.bgbm.org/de/node/142#E>). Po marcu 1943, ko je bil del berlinskega herbarija zaradi zavezniškega bombardiranja uničen, so namreč intenzivno dopolnjevali zbirko z vključevanjem po različnih poteh nabranih manjših herbarijskih zbirk, ki seveda v času nemške okupacije velikega dela Evrope niso bile vedno prostovoljno predane. A podrobnosti Engelhardtove zbirke nam za zdaj niso znane, iz dejstva, da je pri 77 letih tedaj upokojeni elektrokemik živel v Berlinu, pa lahko sklepamo, da je herbarijsko zbirko prostovoljno podaril. Iz drobne zabeleške na domači strani Berlinskega botaničnega vrta in botaničnega muzeja (ibid.) lahko razberemo še to, da je avtor zbiral botanično gradivo na območju Trsta, Istre, Dalmacije in Italije ter tudi v jugovzhodnih Alpah in na Rodosu. Zbirko je v glavnem nabral sam, a vsaj pola iz herbarija v Pisi kaže, da je duplikate pošiljal tudi v nekatere druge herbarije ali jih izmenjeval z nekaterimi drugimi tedaj aktivnimi botaniki. Bežen vpogled v avtorjevo preostalo herbarijsko zapuščino nam omogoči portal JACQ (<https://herbarium.univie.ac.at>), ki vsebuje digitalizirane podatke nekaterih, predvsem srednjeevropskih herbarijev, in ki ima kar 171 pol, ki jih je Engelhardt nabiral med leti (1860 je gotovo napačno) 1879 in 1938. Med njimi je še nekaj pol z območja današnje Slovenije (*Clinopodium nepeta*, *Crithmum maritimum*, *Eryngium amethystinum*, *Moehringia tommasinii*, *Pedicularis friderici-augusti* ter *Scabiosa triandra*). Posamezne pole Engelhardtove zbirke so se znašle v zbirkah vsaj 11 evropskih herbarijev (B, BRNU, DR, GAT, GJO, GZU, JE, LW, PI, W, WU), od trenutno v JACQ digitaliziranih pol skoraj polovica v herbarijih v Gradcu (GZU in GJO). Vsekakor bi glede na obseg zbirke in težišče nabiranja bilo vredno v nadaljnjih letih o vsebini Engelhardtove zapuščine izvedeti kaj več.

Tako imamo zdaj v slovenski flori zanesljivo potrditev uspevanja dveh vrst tega rodu. Zgoraj omenjeni imeni sta bili rabljeni v dosedanji slovenski floristični literaturi, a nedavna

taksonomska študija (ITO & al. 2017) je pokazala, da sta obe imeni utemeljeni z istim tipom. Tako je najstarejše veljavno ime za vitičasto rupijo pravzaprav *R. spiralis* L. ex Dumort. (= *R. cirrhosa* auct.).

LITERATURA

- ITO, Y., TETSUO, T. OHI-TOMA, C. NEPI, A. SANTANGELO, A. STINCA & J. MURATA, 2017: Towards a better understanding of the *Ruppia maritima* complex (Ruppiaceae): Notes on the correct application and typification of the names *R. cirrhosa* and *R. spiralis*. *Taxon* 66 (1): 167–171
- JOGAN, N., 2001: Ali je *Ruppia cirrhosa* (Petagna) Grande edini slovenski predstavnik tega rodu? *Annales. Series historia naturalis* 11 (2): 289–292.
- MARCHESETTI, C., 1896–1897: Flora di Trieste e de' suoi dintorni. CIV+1–727.
- POSPICHAL, E., 1897–1899: Flora des Oesterreichischen Kuestenlandes 1–2. pp: XLIII+1–576. Leipzig, Wien.
- TURK, B., 2007: Ruppiaceae – rupijevke. MARTINČIČ, A. (ur.), 2007: Mala flora Slovenije. 4. izd. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana. 725–726.
- WRABER, T. & P. SKOBERNE, 1989: Rdeči seznam ogroženih praprotnic in semenk SR Slovenije. *Varstvo narave* (Ljubljana) 14–15: 1–429.

NEJC JOGAN

Viburnum rhytidophyllum Hemsl.

Prva zabeležba spontanega razmnoževanja gubavolistne brogovite v Sloveniji

First recording of spontaneous generative reproduction of leatherleaf viburnum in Slovenia

9953/1 Slovenija, Osrednjeslovenska, Ljubljana, Bežigrad-Brinje, 90 m južno od severne obvoznice, na gredah sredi parkirišča. 46°04'59.5"N 14°30'25.5"E. Leg. & det. F. Kuzmič, 17. 8. 2019.

Gubavolistna (tudi zgubanolistna, gubastolistna ali grbastolistna) brogovita je priljubljen okrasni grm, ki naravno raste na Kitajskem. V Evropo jo je prvi prinesel Ernest Wilson leta 1900 (BRUS 2008). Zaradi vednozelenih listov, privlačnih cvetov in plodov, in pa ker dobro uspeva v mestnem okolju, je pogosto sajena ob hišah, v parkih, v živih mejah in podobnih mestih, primernih za grmovje (BRUS 2008).

Vrsta je lahko prepoznavna po podolgastih, močno nagubanih listih, ki so na zgornji strani temno zeleni, na spodnji strani pa sivi in zelo močno porašeni s togimi dlakami. Močno dlakavo je tudi steblo.

Vrsta je enodomna in žukocvetna. Cveti maja in junija, plodi pa od julija naprej. Plodovi so najprej rdeče barve in jeseni počrnijo. Čez zimo ostanejo na grmu (ŠIFTAR 2001, BRUS 2008).